

Watertorenprijs 2019

Herbestemming van de watertoren in Zwijndrecht

De herbestemming van de watertoren van Zwijndrecht heeft na jaren van leegstand en verschillende plannen uiteindelijk zijn beslag gekregen in een inspirerende realisatie. Dit dankzij de inzet van de eigenaar die ondanks alle perikelen erin slaagde om een goed plan te realiseren. Het ontwerp is van RoosRos architecten. Door te luisteren naar de kritiek op zijn eerdere plannen is het resultaat ook veel beter geworden en is het draagvlak vergroot. Een lang traject met tegenslag en bezwaren van omwonenden, overheden en erfgoedorganisaties kan frustrerend zijn voor de initiatiefnemer maar het kan dus ook, bij de juiste insteek, leiden tot een dialoog die bijdraagt aan de realisatie van een herbestemming. Mede om deze reden, maar vooral vanwege de kwaliteit van de herbestemming in het licht van onze criteria besloot het bestuur van de Nederlandse Watertoren Stichting unaniem om de prijs toe te kennen aan ISA beheer, eigenaar van de toren.

Motivatie

De watertoren van Zwijndrecht is een rijksmonument. Het is een van de weinige monumenten van Zwijndrecht en zeker het meest in het oog springende. Door zijn ligging aan de Oude Maas is hij van ver zichtbaar, het is hét icoon van Zwijndrecht. De toren is gebouwd in 1897, hij is ontworpen door F.A. de Jongh. Oorspronkelijk stond de toren in het middelpunt van zuiveringsbekkens die zich concentrisch om de toren bevonden. De toren had bij de bouw een ver uitkragend dak. Beide elementen zijn in de loop der tijd verdwenen. De bekkens zijn gedempt en het dak is in 1964 vervangen door een tentdak dat niet uitsteekt buiten de reservoirmanteling, dit alles ging ten koste van de kwaliteit van het karakteristieke silhouet aan de rivier. Sinds 2000 wordt de watertoren niet meer als zodanig gebruikt. Vervolgens zijn er verschillende plannen voor de toren gemaakt, van terugrestaureren naar de oorspronkelijke situatie, tot plannen waarbij de toren is opgenomen in een groter complex. In alle plannen blijven het gele metselwerk van de toren en de oorspronkelijke ramen onaangetaast. De ontwerpen concentreren zich vooral op de top van de toren. In een geval wordt daarop een enorme glazen cilinder geprojecteerd, in een ander plan een wat minder gigantische, maar nog steeds grote cilinder en een aangebouwd glazen trappenhuis. Uiteindelijk wordt een licht opgetild en uitkragend dak voorgesteld dat ruimte maakt voor een panoramavenster rond de hele toren en een eigenzinnige ornamentale beëindiging op de punt van het dak. Daarmee is een evenwichtig beeld bereikt waar alle betrokken partijen zich in hebben kunnen vinden en dat recht doet aan de geschiedenis van de toren zonder historiserend te zijn. Wel lijkt het er op dat de concentratie op het uiterlijk enigszins ten koste is gegaan van de aandacht voor de te huisvesten functie. De verbouwing is niet toegespitst op een specifiek gebruik. Zeker, de toren kent prachtige ruimten, van de panoramaverdieping bovenin tot het sfeervolle reservoir en de mooie ruimten in de onderbouw. Je zou er bijvoorbeeld een kantoor, tentoonstellingsruimte en een bruidssuite in kunnen huisvesten, maar door de open verbinding tussen de verdiepingen lijken de gebruiksmogelijkheden beperkt. Dankzij de herbestemming heeft het landmark aan de Oude Maas aan betekenis gewonnen voor de steden Zwijndrecht én Dordrecht en hun inwoners. Het heeft de potentie om een aangename openbare plek aan de Oude Maas te worden.

Vervolg

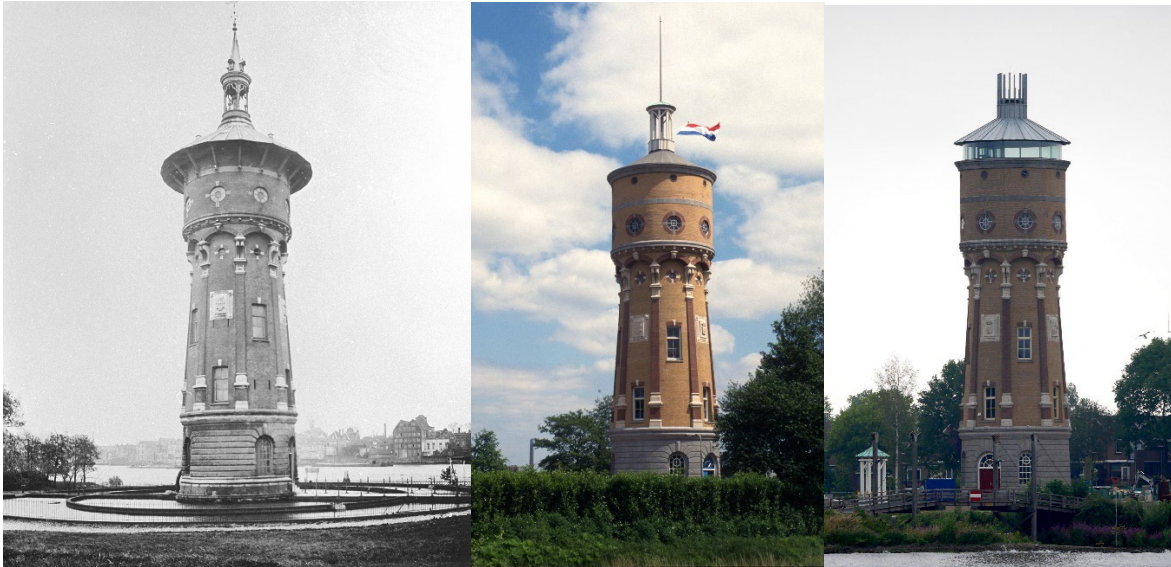
In de toekomst is het de bedoeling om los achter de toren nog een laagbouw te realiseren. De impressies van ijle volumes die hiervoor getekend zijn ogen weliswaar intrigerend maar ze lijken nog niet meteen geschikt voor het huisvesten van een economisch draagkrachtige functie. Uiteraard is deze toekomstige context van de toren belangrijk voor de kwaliteit van de locatie en daarmee het ensemble waarvan de toren deel uitmaakt.

Criteria

Bij het toekennen van de watertorenprijs aan een herbestemde watertoren worden vier criteria gehanteerd voor het vaststellen van de kwaliteit van de herbestemming: 1 het respecteren van de

bestaande kwaliteiten; 2 de meerwaarde van de herbestemming: is er sprake is van een toegevoegde kwaliteit die berust op de combinatie van oud en nieuw; 3 de functionaliteit van de herbestemming, ofwel is er sprake van een passende huisvesting voor de nieuwe functie in het herbestemde bouwwerk en tenslotte 4 de duurzaamheid van de herbestemming.

Nederlandse Watertoren Stichting 2019

v.l.n.r. 1879, 1964, 2019

Onuitgevoerde ideeën

Interieur 2019